

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.05.2016, sp. zn. 21 Cdo 1862/2015, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.1862.2015.1

Číslo: 53/2017

Právní věta: Nařídí-li soud v řízení, jehož účastníkem je právnická osoba, výslech fyzické osoby, které byla právnickou osobou udělena prokura (prokuristy), o okolnostech týkajících se této právnické osoby, musí být tato fyzická osoba vyslechnuta jako svědek a nikoliv jako účastník řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.05.2016

Spisová značka: 21 Cdo 1862/2015

Číslo rozhodnutí: 53

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dokazování, Statutární orgán, Svědci

Předpisy: § 126 odst. 1 a 4 o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

§ 126a odst. 1 a 2 o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

§ 14 odst. 1 a 2 obch. zák. ve znění do 29.06.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 12. 2014, sp. zn. 61 Co 418/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 18. 2. 2013 žalovaná sdělila žalobci, že mu dává výpověď z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce, neboť „rozhodnutím statutárního orgánu zaměstnavatele ze dne 15. 2. 2013 byla s účinností ke dni 28. 2. 2013 přijata organizační změna spočívající ve snížení počtu zaměstnanců na pracovní pozici technolog výrobních procesů BUSC ze stávajících 3 na 2, a to za účelem zvýšení efektivnosti práce a snížení provozních nákladů zaměstnavatele“. V důsledku této změny se stal žalobce nadbytečným.

2. Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že „rozvázání pracovního poměru výpovědí žalované ze dne 18. 2. 2013 dané žalobci“ je neplatné. Žalobu odůvodnil zejména tím, že „tzv. organizační změna byla toliko opatřením, které mělo být prostředkem k tomu, aby byl se žalobcem ukončen pracovní poměr, když žalobce mj. kritizoval, že je s ním nerovně zacházeno. Pracovní vytížení žalobce a dalších zaměstnanců na stejné pozici bylo takové, že ani nebylo možné, aby tato práce byla zvládána se

sníženým počtem. Na pracoviště byl následně přijat zaměstnanec, který vykonával stejnou práci jako žalobce.“

3. Okresní soud Plzeň – město rozsudkem ze dne 30. 6. 2014, č. j. 36 C 236/2013-271, ve znění usnesení ze dne 23. 7. 2014, č. j. 36 C 236/2013 – 286, žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit na náhradě nákladů České republiky 2 125 Kč a 1 050 Kč a žalované k rukám „jejího zástupce“ 50 614 Kč. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že rozhodnutí o organizační změně, v jehož důsledku se stal žalobce nadbytečným, bylo vydáno v časové relaci předcházející dání výpovědi z pracovního poměru pro nadbytečnost, bylo vydáno kompetentní osobou, stalo se účinným před uplynutím výpovědní doby pro skončení pracovněprávního vztahu, na pracovní místo žalobce nebyl v období po dání výpovědi přijat jiný zaměstnanec, a jestliže žalovaná přijala na pozici procesního inženýra dalšího zaměstnance v období předcházejícím, pak nelze v této skutečnosti spatřovat jakoukoliv účelovost následně přijatého rozhodnutí o organizační změně.

4. K odvolání žalobce Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 15. 12. 2014, č. j. 61 Co 418/2014-317, rozsudek soudu prvního stupně „ve výroku I a II“ (ve výroci o zamítnutí žaloby a ve výroci o povinnosti žalobce zaplatit státu na nákladech řízení 2 125 Kč) potvrdil, „ve výroku III“ (ve výroci o povinnosti žalobce hradit náklady řízení žalované) jej změnil tak, že žalobce je povinen zaplatit žalované na nákladech řízení 47 226,30 Kč, zrušil doplňující usnesení ze dne 23. 7. 2014, č. j. 36 C 236/2013-286, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na nákladech odvolacího říze 8 731,50 Kč k rukám advokáta JUDr. D. B., Ph.D. Souhlasil se soudem prvního stupně, že žalovanou přijaté organizační opatření nesledovalo jiné než zaměstnavatelem deklarované cíle, tudíž že nebylo „zástupným opatřením na zbavení se žalobce“. Na zrušené pracovní místo žalobce nebyl před podáním ani po podání projednávané výpovědi z pracovního poměru přijat jiný zaměstnanec. Naopak počínaje lednem 2013 přestala žalovaná přijímat na pracovní místa v oddělení BUSC, v němž byl pracovně zařazen i žalobce, jakékoliv nové zaměstnance náhradou za zaměstnance, kterým skončil pracovní poměr. V období od ledna do června 2013 propustila žalovaná z týchž důvodů na oddělení BUSC kromě žalobce dalších 13 zaměstnanců a dalších 9 převedla z oddělení BUSC do oddělení BUFS. Původní pracovní místo žalobce zaniklo a s ním spojená pracovní náplň byla rozdělena mezi zbývající dva technology výrobních procesů oddělení BUSC.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že odvolací soud vyřešil otázku hmotného práva týkající se příčinné souvislosti mezi rozhodnutím zaměstnavatele o snížení stavu zaměstnanců a nadbytečností zaměstnance, kterému byla dána výpověď, v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, podle které nelze organizační opatření a v jeho důsledku vzniklou nadbytečnost konkrétního zaměstnance chápat izolovaně bez přihlédnutí k okolnostem, které takové opatření předcházely, případně nastaly po jeho přijetí; podstatné je, zda bylo možno očekávat, že zamýšlené změny mohlo být dosaženo i bez přijetí organizačního opatření, když krátce před rozhodnutím o organizační změně byl na stejné místo přijat nový zaměstnanec, který byl ke dni rozhodnutí o organizační změně ve zkušební době. Poukázal dále na to, že soud prvního stupně nesprávně prokuristu žalované vyslechl jako svědka podle ustanovení § 126 o. s. ř., a nikoliv jako účastníka řízení podle ustanovení § 131 o. s. ř. a odvolací soud se touto námitkou žalobce nevypořádal a zcela ji opominul. Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i „rozhodnutí soudu prvního stupně, sp. zn. 36 C 236/2013, ze dne 30. 6. 2014, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a novému rozhodnutí“.

6. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobce odmítl, nebo pro případ, že by dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné, dovolání zamítl, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky [jaké postavení má při výslechu soudem prokurista], která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalobce není opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Projednávanou věc je třeba i současně době posuzovat – vzhledem k tomu, že se jedná o určení neplatnosti výpovědi ze dne 18. 2. 2013 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do dne 31. 7. 2013, tj. do dne, než nabyl účinnosti zákon č. 155/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. práce“), subsidiárně též (srov. nález Ústavního soudu č. [116/2008](#) Sb.) – jak je zřejmé zejména z ustanovení § 3028 zákona č. 89/2012 Sb. – podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“) a podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění účinném do dne 29. 6. 2013, tj. do dne než nabyl účinnosti zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů (dále jen „obch. zák.“).

9. Podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď, stane-li se zaměstnanec nadbytečným vzhledem k rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o změně jeho úkolů, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách.

10. K předpokladům pro podání výpovědi z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce patří to, že zaměstnavatel nebo příslušný orgán přijal rozhodnutí o změně úkolů zaměstnavatele, jeho technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách, podle kterého se konkrétní zaměstnanec stal nadbytečným, a že tu je příčinná souvislost mezi nadbytečností zaměstnance a přijatými organizačními změnami, tj. že se zaměstnanec stal právě v důsledku takového rozhodnutí (jeho realizací u zaměstnavatele) nadbytečným.

11. Zákoník práce nebo jiné právní předpisy nestanoví, že by rozhodnutí o změně úkolů zaměstnavatele, jeho technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách muselo být přijato (vydáno) vždy jen písemně, a ani nepředpokládají, že by muselo být zaměstnavatelem „vyhlášeno“ nebo jiným způsobem zveřejněno. Takové rozhodnutí však musí být přijato před podáním výpovědi a zaměstnanec s ním musí být seznámen; postačí ovšem, jestliže se tak stane až ve výpovědi z pracovního poměru (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1130/97, uveřejněný v časopisu Soudní rozhledy č. 11, ročník 1999, s. 374). Rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o změně jeho úkolů, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách není

právním úkonem ve smyslu ustanovení § 34 obč. zák. (srov. § 18 zák. práce), neboť nejde o takový projev vůle, s nímž by právní předpisy spojovaly změnu nebo zánik práv a povinností účastníků pracovněprávního vztahu. Jedná se pouze o skutečnost (tzv. faktický úkon), která je hmotněprávním předpokladem pro právní úkony tam, kde to právní předpisy stanoví [například pro podání výpovědi podle § 52 písm. c) zák. práce], a která není sama o sobě způsobilá přivodit následky v právních vztazích účastníků pracovněprávního vztahu. Protože nejde o právní úkon, nelze rozhodnutí zaměstnavatele o organizačních změnách samo o sobě přezkoumávat z hlediska platnosti ve smyslu zásad uvedených v § 37 – 39 obč. zák. (srov. § 4 zák. práce) a § 19 – 21 zák. práce; vznikne-li pochybnost, zda (vůbec) zaměstnavatel rozhodl o organizačních změnách, může se soud zabývat jen tím, zda takové rozhodnutí bylo skutečně přijato a zda je učinil zaměstnavatel – fyzická osoba, příslušný orgán zaměstnavatele – právnické osoby nebo ten, kdo je k tomu jinak oprávněn (k tomu srov. též odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. [21 Cdo 2204/2003](#), uveřejněného pod č. 54/2005 Sb. roz. obč.). Z uvedených závěrů v projednávané věci vycházel i odvolací soud.

12. Zpochybňuje-li dovolatel skutková zjištění, která byla pro právní posouzení věci soudem prvního stupně i odvolacím soudem rozhodující, o tom zda bylo možno očekávat, že zamýšlené změny mohlo být dosaženo i bez přijetí organizačního opatření, když krátce před rozhodnutím o organizační změně byl na stejné místo přijat nový zaměstnanec, který byl ke dni rozhodnutí o organizační změně ve zkušební době, nesouhlasí-li s tím, ke kterým důkazům soudy přihlížely a jak tyto důkazy hodnotily, předestírá-li opačné skutkové závěry, na nichž buduje své vlastní a od odvolacího soudu odlišné právní posouzení věci, neuplatňuje dovolací důvod dle 241a odst. 1 o. s. ř. Z přezkumné povahy činnosti dovolacího soudu vyplývá, že skutkový základ věci tak, jak byl vytvořen v důkazním řízení před soudem prvního stupně nebo před soudem odvolacím, nemůže být v rámci dovolacího řízení rozšiřován nebo jinak měněn, správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu nepodléhá – srov. § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 o. s. ř.

13. Podle ustanovení § 126 odst. 1 o. s. ř. každá fyzická osoba, která není účastníkem řízení, je povinna dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat jako svědek. Musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat. Výpověď může odepřít jen tehdy, kdyby jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud.

Podle ustanovení § 126 odst. 4 o. s. ř. fyzická osoba, která je statutárním orgánem právnické osoby (členem tohoto orgánu), může být vyslechnuta v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba, jen podle § 131.

Podle ustanovení § 126a odst. 1 o. s. ř. fyzická osoba, která má vypovídat o okolnostech, týkajících se právnické osoby a nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu, je povinna dostavit se na předvolání k soudu v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba.

Podle ustanovení § 126a odst. 2 o. s. ř. výslech fyzické osoby uvedené v odstavci 1 se provede podle § 131 odst. 2 věty druhé a § 131 odst. 3.

Podle ustanovení § 131 odst. 1 o. s. ř. důkaz výsledkem účastníků může soud nařídit, jestliže dokazovanou skutečnost nelze prokázat jinak a jestliže s tím souhlasí účastník, který má být vyslechnut.

Podle ustanovení § 131 odst. 2 o. s. ř., nařídí-li soud jako důkaz výslech účastníků, jsou účastníci povinni dostavit se k výslechu. Při svém výslechu mají vypovědět pravdu a nic nezamlčovat; o tom musí být poučeni.

14. Zaměstnanec nebo člen právnické osoby, který je jejím statutárním orgánem, jedná jménem

právnícké osoby navenek; případně za právníckou osobu jedná její zástupce (srov. § 13 odst. 1 obch. zák.). Tím právnícká osoba vyjadřuje svoji vůli. Nařídí-li proto soud v řízení, jehož účastníkem je právnícká osoba, jako důkaz výslech fyzické osoby, jež je jejím statutárním orgánem (členem statutárního orgánu), musí být tato osoba vyslechnuta – jak vyplývá z ustanovení § 126 odst. 4 o. s. ř. – jako účastník řízení ve smyslu ustanovení § 131 o. s. ř. a nikoli jako svědek ve smyslu ustanovení § 126 odst. 1 o. s. ř. To platí i v případě, že má fyzická osoba vypovídat o okolnostech týkajících se právnícké osoby a nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu (srov. § 126a odst. 1 o. s. ř.). Opačný postup by – v případech, kdy druhým účastníkem je fyzická osoba, která byla soudem vyslechnuta jako účastník řízení – vedl k porušení zásady rovného postavení účastníků v občanském soudním řízení (srov. ustanovení § 18 o. s. ř.). Účastník totiž na rozdíl od svědka není povinen vypovídat pravdivě v tom smyslu, že by mohl být za vědomě nepravdivou výpověď trestně stíhán; tomu odpovídá i rozdílný obsah poučení, které účastníku řízení a svědku poskytne soud před započítím jejich výslechu a pod jehož vlivem účastník a svědek vypovídají. Okolnost, že účastník řízení nemůže být na rozdíl od svědka za vědomě nepravdivou výpověď trestně stíhán, je tak významná pro hodnocení důkazů provedených výpověďmi těchto osob z hlediska jejich věrohodnosti (§ 132 o. s. ř.). Vyslechnul-li proto soud účastníka řízení jako svědka (poučil-li ho na začátku výslechu nesprávně o tom, že musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat, a o trestních následcích křivé výpovědi namísto správného poučení o tom, že má vypovědět pravdu a nic nezamlčovat), provedl tento výslech způsobem, který je v rozporu se zákonem. Promítne-li soud takovou vadu řízení do svého skutkového zjištění tím, že výpovědi účastníka řízení nesprávně vyslechnutého jako svědka přikládá váhu svědecké výpovědi, z hlediska věrohodnosti jí přisuzuje jiný (větší) význam, než který by měla s ohledem na procesní postavení vyslýchaného mít, pak toto skutkové zjištění jako výsledek hodnocení důkazů soudem neodpovídá postupu vyplývajícímu z ustanovení § 132 o. s. ř., neboť v hodnocení důkazů, popřípadě poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska věrohodnosti je logický rozpor. Rozhodnutí soudu na takovém skutkovém zjištění založené proto nemá oporu v provedeném dokazování (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 1999, sp. zn. 21 Cdo 2368/98).

15. Prokurista je fyzická osoba, již byla udělena prokura. Prokurou zmocňuje podnikatel prokuristu ke všem právním úkonům (jednáním), k nimž dochází při provozu podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. V prokure není zahrnuto oprávnění zcizovat nemovitosti a zatěžovat je, ledaže je toto oprávnění výslovně v udělení prokury uvedeno (srov. § 14 odst. 1 a 2 obch. zák.). Prokura je tedy speciálním druhem smluvního zastoupení upraveným pouze ve vztahu k podnikatelům. Zároveň je prokurista ve svém jednání za podnikatele omezen jen na právní úkony (jednání), k nimž dochází při provozu podniku. Již z tohoto základního vymezení postavení prokuristy je zřejmé, že prokurista neutváří (nemůže utvářet) vůli právnícké osoby navenek – není statutárním orgánem právnícké osoby. Je totiž pouze jejím zástupcem, navíc ve svém jednání omezeným jen na úkony (jednání), k nimž dochází při provozu podniku. Stanoví-li proto ustanovení § 126 odst. 4 a § 126a o. s. ř. zvláštní režim jen pro případ, že má být v řízení vyslechnuta fyzická osoba, která je (nebo byla) statutárním orgánem právnícké osoby (členem tohoto orgánu), jež je účastníkem takového řízení, o okolnostech, týkajících se této právnícké osoby (nebo nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem, případně členem statutárního orgánu), není žádného důvodu, aby uvedené pravidlo bylo vztaženo i na prokuristu takové právnícké osoby, jehož postavení v právnícké sobě je od statutárního orgánu zcela odlišné.

16. Byl-li v projednávané věci prokurista žalované vyslýchán jako svědek podle ustanovení § 126 odst. 1-3 o. s. ř., a nikoliv jako účastník řízení podle ustanovení § 131 o. s. ř. (§ 126 odst. 4, § 126a o. s. ř.), byl postup soudu zcela v souladu s právní úpravou týkající se postupu soudu při výslechu fyzických osob.

17. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů

správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].